

บทที่ 5

นักข่าวพลเมือง

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองให้แก่ประชาชนผ่านรายการนักข่าวพลเมือง จากการศึกษากระบวนการผลิตรายการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้เข้าร่วมรายการ เทปรายการ โดยผู้วิจัยยึดแนวคิดพื้นที่สาธารณะและการสื่อสารทางการเมืองของฮาเบอร์มาส เพื่อวิเคราะห์ ตัวแสดงทางการเมือง (Political actors) ในรายการ ผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่ในรายการ การเข้าถึงรายการ มูลเหตุจูงใจให้เข้าร่วมรายการ และรูปแบบของรายการที่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์กระบวนการจัดทำรายการเวทีสาธารณะ วิเคราะห์บทบาทรายการเวทีสาธารณะ โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อย ได้แก่ กระบวนการจัดทำรายการนักข่าวพลเมือง วิเคราะห์บทบาทรายการนักข่าวพลเมือง วิเคราะห์ประเด็นที่นำเสนอในรายการ วิเคราะห์กระบวนการทำรายการของชุมชน ผลกระทบของรายการนักข่าวพลเมือง ปัญหาอุปสรรค และบทสรุป ดังนี้

5.1 แนวคิดของนักข่าวพลเมือง

จุดเริ่มต้นของนักข่าวพลเมืองของไทย เกิดจากแนวคิดที่ว่าความเป็น “นักข่าว” ไม่ควรถูกผูกขาดโดยคนในวิชาชีพข่าวเท่านั้น ประชาชนทั่วไปก็สามารถที่จะทำหน้าที่สะท้อนปัญหาหรือเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนเหมือนนักข่าวอาชีพได้ (สมเกียรติ จันทรสีมา, 2552: สัมภาษณ์) โดยแนวคิดนักข่าวพลเมือง หรือการให้ประชาชนสามารถเป็นนักข่าวได้เกิดขึ้นตามกระแสสื่อใหม่หรือ New Media ที่เป็นผลจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร และการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น ทำให้พื้นที่ในการเสนอความคิดเห็นหรือบอกเล่าเรื่องราวก็สามารถทำได้ง่ายขึ้น

Mark Glaser นักคิด นักเขียน ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อได้ให้คำจำกัดความของ Citizen Journalism ว่าหมายถึง ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนให้เป็นนักข่าวมืออาชีพ แต่สามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีอันทันสมัย รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตในการสร้างสรรค์ได้แย่ง หรือตรวจสอบข้อมูลของสื่อด้วยตัวเอง เช่น นักข่าวพลเมืองสามารถเขียนรายงานข่าวการประชุมสภาชุมชนลงนำเสนอใน Blog หรืออาจจะตรวจสอบข่าว ข้อเขียน บทความในสื่อกระแสหลัก แล้วเขียนวิพากษ์วิจารณ์ข้อผิดพลาด การเอียงเอน ไม่เป็นกลางของนักข่าว คอลัมน์นิสต์ลงใน Blog หรืออาจจะถ่ายรูปหรือถ่ายคลิปวิดีโอเกี่ยวกับชุมชนลงนำเสนอในสื่ออินเทอร์เน็ต

อย่าง Blog หรือแม้แต่ในเว็บวิดีโอออนไลน์อย่าง YouTube ได้ (อ่างใน มานะ ตริยาภิวัฒน์, มติชนออนไลน์, 28 ตุลาคม พ.ศ. 2552) พื้นที่สื่อใหม่ที่มีความเสรีในการเข้ามาใช้จึงกลายเป็นเวทีสำหรับองค์การพัฒนาเอกชน กลุ่มสื่อทางเลือก โดยในต่างประเทศมีการตั้งอาเซียนนิวมี่เดียฟอรัมหรือกลุ่มสื่อบนเกาะมินดาเนา เรียกว่า มินดานิวส์ ของฟิลิปปินส์ ของชिकाโก ท็อป ส่วนในประเทศไทย เช่น เว็บไซต์ประชาไท พันธุ์ทิพย์ กระปุก แต่สื่อเหล่านี้มักถูกมองว่าเป็นสื่อที่เลือกข้าง เอนเอียง ต่อต้านรัฐบาล หรือเป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีสุดโต่งจนเกิดการควบคุม ทำให้การผลักดันให้การนำเสนอเรื่องราวจากประชาชน หรือนักข่าวพลเมือง สามารถเกิดขึ้นบนพื้นที่สื่อกระแสหลัก เพื่อให้มีระบบกระบวนการผลิตที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นการแก้ปัญหาความน่าเชื่อถือ เรื่องข้อมูล แต่จะใช้จริยธรรมวิชาชีพ ของสื่อแบบเก่าหรือสื่อกระแสหลักเป็นจุดแข็ง ร่วมกับแนวคิดการสื่อสารที่ไม่ผ่านตัวแทน(Agent) ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าสื่อสาธารณะ ซึ่งกลุ่มที่ตั้งต้นทำงาน เช่น ของประเทศมาเลเซีย เป็นต้น (สมเกียรติ จันทรสีมา, 2552: สัมภาษณ์)

สิ่งที่ทำให้สื่อของชาวบ้านแตกต่างจากการนำเสนอของนักข่าวมืออาชีพ คือ กระบวนการคิดแบบชาวบ้านที่มาจากวิถีการดำเนินชีวิต การสื่อสารกันเองในชุมชน ซึ่งมักเป็นการทำความเข้าใจแบบง่าย เสนออย่างตรงๆไปตรงมา เช่น เรื่องความเดือดร้อนก็อยากให้แก้ไข มีเรื่องที่ดีก็อยากของการสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้น เปรียบเหมือนการแลกเปลี่ยนสินค้ากันโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง ซึ่งเป็นการสะท้อนว่า กระบวนการทางตรงที่ชาวบ้านสามารถสื่อสารผ่านสังคมนั้นเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาช่องทางการสื่อสารของสื่อสาธารณะ เพื่อเป็นการดึงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกระบวนการทางการเมือง หรือดังที่สำนักข่าวชาวบ้าน และบุคลากรจากโต๊ะข่าวพลเมืองทีวีไทยตั้งเป้าหมายว่าต้องการส่งเสริมให้ “ชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศไทยลุกขึ้นมาเฝ้าคินอำนาจทางการสื่อสารให้กลับมาสู่มือชาวบ้านและคนตัวเล็กตัวน้อย” (พรรณิกา โสติพันธ์, 2552: สัมภาษณ์)

ก่อนที่จะเกิดนักข่าวพลเมืองในทีวีไทยนั้น นักข่าวพลเมืองได้ถูกผลักดันให้เกิดขึ้นภายใต้การทำงานของสำนักข่าวชาวบ้าน ซึ่งสมเกียรติ จันทรสีมา อธิบายว่าเป็น “พื้นที่สื่อสาธารณะแห่งใหม่” ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับกลไกและกระบวนการการสื่อสารของชาวบ้าน หรือเป็นสื่อการเมืองผ่านภารกิจหลัก 3 ประการ ได้แก่

1. เสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารให้ชาวบ้านเพื่อขับเคลื่อนประเด็นปัญหาและเรื่องราวของแต่ละชุมชนไปสู่สาธารณะ
2. เป็นตัวกลางเชื่อมโยงข้อมูลทั้งในแนวราบระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน และในแนวตั้งระหว่างสื่อท้องถิ่นกับสื่อกระแสหลัก

3.ทำหน้าที่ถ่วงดุลข้อมูลข่าวสาร กระทั่งผลักดันจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข ทั้งในระดับปฏิบัติการและในเชิงนโยบาย

ทั้งนี้ สื่อแนวราบ คือการสื่อสารทั่วไป ขณะที่สื่อแนวตั้ง หมายถึงการสื่อสารผ่าน agent หรือตัวกลาง เป็นตัวเชื่อมข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ที่ลงมาสู่ชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ประเพณี ชุดความคิด ที่มีผลต่อกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้น ซึ่งการเกิดขึ้นของสื่อสาธารณะในการ ทำหน้าที่เชื่อมโยงสื่อแนวราบและแนวดิ่งนั้น จะทำให้เกิดการพัฒนาจากการที่คนเริ่มเรียนรู้ ตระหนักรู้ รู้สึกว่าอยากสื่อสาร แล้วพอมีเครื่องมือก็ยิ่งอยากจะสื่อสารมากขึ้น เช่น กรณีของ ชาวบ้านคลองโยง ที่สามารถใช้กล้องวิดีโอ และโปรแกรมตัดต่องานข่าวได้ และเป็นการเชื่อมโยง ระหว่างชุมชน ได้อีกด้วย ซึ่งกระบวนการสื่อสารก็เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยิ่งข้อมูลมี การไหลเวียนมากเท่าไร ชาวบ้าน ชุมชน ก็ยิ่งเรียนรู้มากขึ้น เรียนรู้จากบทเรียนของที่อื่น อย่างเช่น ชาวบ้านจะนะ ประทิว บางสะพาน บ่อนอก หินกรูด ราชบุรี แก่งคอย ไปเรียนรู้เรื่อง ผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหิน แม่เมาะ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การศึกษาดูงานต่างชุมชน ก็เป็นการเปลี่ยนศักยภาพการสื่อสารของชุมชน ที่เคยเป็นการสื่อสารทางเดียวเป็นการสื่อสารสอง ทาง และสุดท้ายชาวบ้านจะออกแบบการสื่อสารเรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่ (ณาดยา แว่ววิรุคุดต์, 2552: สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุนี้ ทีมงานโต๊ะข่าวพลเมืองของทีวีไทย จึงตั้งเป้าหมายโครงการนักข่าวดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของนักข่าวพลเมืองในด้านประชาธิปไตย
2. เพื่อให้เรื่องราวของชาวบ้านมีพื้นที่ในการเสนอผ่านสื่อกระแสหลัก ในมุมมองหรือ ประเด็นที่ชาวบ้านเป็นผู้กำหนดเอง

เป้าหมายในด้านประชาธิปไตยนั้น ยังหมายความครอบคลุมถึงการเรียนรู้สิทธิของ พลเมืองชั้น 2 และชั้น 3 เพราะการทำให้เกิดการยอมรับในตัวตน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และทำให้ เกิดการเรียนรู้ผ่านทางหน้าจอ ยกตัวอย่างกรณีของ สมพงษ์ เบี่ยงก่า และฟองจันทร์ สุขเสน่ห์ อายุ ๖๖ ปี ทำให้เห็นว่าเกิดขึ้นจริงได้ ตัวหน้าจอนั้น เป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ว่า สิ่งที่เราเห็น ผ่านจอเกิดขึ้นจริง และได้รับการยอมรับ โดยมีการวางรูปแบบการนำเสนอ เป็นรายงานพิเศษ หรือ สกู๊ปข่าวสั้น เวลา 3 ถึง 4 นาที ถ่ายทอดเป็นภาษาท้องถิ่น และมีภาษาไทยกลางเป็นคำแปล (sub-title) ซึ่งการใช้ภาษาถิ่นในรายการ มาจากแนวคิดที่ชาวบ้านใช้เวลาใช้วิทยุชุมชนในการ สื่อสารก็จะเป็นภาษาท้องถิ่น สามารถสะท้อนเรื่องราวได้ชัดเจน และการทำให้คนทั่วไปยอมรับ ภาษาถิ่นก็เป็นการยอมรับในตัวตน ซึ่งทีมบรรณาธิการนักข่าวพลเมืองเห็นว่าการไปบังคับใช้

ภาษากลางทำให้พวกเขารู้สึกถูกกด ทำให้อ่อนด้อย ไม่มีพื้นที่ของตัวเอง และเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ปัญหายิ่งรุนแรงขึ้น

นอกจากนี้ การให้ชาวบ้านทำหน้าที่เป็นนักข่าวผลิตข่าวในพื้นที่แล้วส่งมาออกอากาศ เริ่มจากการแก้ปัญหาการผลิตข่าว บางประเด็นข่าวเกิดขึ้นในพื้นที่ห่างไกล ทำให้ข้อจำกัดในการเดินทางไปทำข่าวจากนักข่าวส่วนกลางในเวลาอันจำกัดทำไม่ได้ และยังเป็นการแก้ปัญหาวิธีการนำเสนอมุมมองของคนในข่าว กับผู้นำเสนอ ที่เป็นเจ้าของเรื่อง (ณาดยา แววีร์คุปต์, 2552: สัมภาษณ์) และสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของนักข่าวพลเมือง จึงเป็นแก่นของเรื่องราวที่ปรากฏบนสื่อกระแสหลัก โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านจอโทรทัศน์ที่เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ซึ่งแม้จะเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้าน แต่คำถามที่เกิดขึ้นคือ ผลที่เกิดขึ้นที่คนดูทั่วประเทศจะได้รับ หรือจะสามารถเรียนรู้จากงานนั้นๆ เป็นอย่างไร ซึ่งประเด็นนี้ คือ ข้อแตกต่างระหว่างการใช้พื้นที่ที่มีเดียที่สามารถจับกลุ่มเฉพาะผู้สนใจได้ แต่การใช้สื่อกระแสหลักต้องสื่อสารไปยังกลุ่มคนดูทั่วประเทศ ดังนั้น การสร้างการยอมรับงานจากนักข่าวพลเมือง จึงจำเป็นต้องสร้างการตระหนักรับรู้ของกลุ่มผู้ชม เพราะการวัดคุณค่า หรือคุณภาพของงานข่าวจากนักข่าวพลเมืองผ่านหน้าจอตีทัศน์ต่างจากงานข่าวจากนักข่าวมืออาชีพ กล่าวคือ คุณภาพการผลิต การถ่ายทอดภาพและเสียงอาจไม่เท่ากัน แต่สิ่งที่มีคุณค่าของแต่ละชิ้นงานคือการสร้างการเรียนรู้ในสังคมประชาธิปไตยอีกด้วย

5.2 การผลิตรายการนักข่าวพลเมือง

แม้หลักการสำคัญของนักข่าวพลเมือง คือ การทำข่าวจากคนในท้องถิ่น แต่การนำเสนอข่าวพลเมืองผ่านสื่อสาธารณะ ที่มีเป้าหมายคือผู้ชมผู้ฟังทั่วประเทศ ทำให้ในเบื้องต้น ทีมงานของทีวีไทยและเครือข่ายสำนักข่าวชาวบ้านต้องลงพื้นที่ไปอบรมชาวบ้านใน “โครงการอบรมนักข่าวพลเมือง” ของแต่ละชุมชนทั่วประเทศ ตั้งแต่การเลือกประเด็นการนำเสนอ การวางลำดับเรื่องราว การเขียนข่าว การบันทึกภาพ การลงเสียง การตัดต่อ ตลอดจนการส่งภาพทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งล้วนต้องใช้ทักษะและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยมีการอบรมเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่าง ชาวบ้านที่มีความต้องการสื่อสารประเด็นปัญหาของตนเองเป็น “นักข่าวพลเมือง” กับการสื่อสารผ่านทีวีไทย ขณะเดียวกัน เครือข่ายสำนักข่าวชาวบ้านต้องหาพื้นที่ ชุมชน เครือข่ายที่ต้องการให้เข้าไปช่วยเสริมทักษะการสื่อสาร ซึ่งรวมถึงการทำหน้าที่ “ถ่วงดุล” ข้อมูลข่าวสารด้วย เพื่อมิให้เรื่องราวที่นำเสนอเป็นข่าวด้านเดียว ไม่เป็นกลาง ไม่รอบด้าน เพราะนักข่าวพลเมืองยังมีข้อจำกัดของการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น นักข่าวของสำนักข่าวชาวบ้านจะต้องเข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน

คำถามไหนที่ชุมชนถามไม่ได้ สำนักข่าวต้องไปถามแทน เช่น คำถามถึงรัฐมนตรี หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2551: 9)

5.2.1 รูปแบบรายการนักข่าวพลเมือง

เป็นลักษณะของรายการย่อย หรือช่วงพิเศษของรายการที่นี้ทีวีไทย และรายการข่าวหลักในเวลาต่างๆ (<http://citizen.thaipbs.or.th/>) ผู้ประกาศข่าวของสถานีทำหน้าที่กล่าวนำเข้ารายการ ซึ่งเป็นการบันทึกเทปและมีการติดต่อเรียบร้อยแล้ว แต่ละครัพบมีลักษณะเหมือนกันคือ มีผู้สื่อข่าวพลเมืองเป็นผู้เล่าเรื่อง แต่ประเด็น เนื้อหา จำนวนการปล่อยเสียงสัมภาษณ์ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาแต่ละตอนที่เสนอ

ในช่วงปีแรก ผลงานข่าวของนักข่าวพลเมืองปรากฏในรายการที่นี้ ทีวีไทย ทุกวัน จันทร์ ถึง ศุกร์เวลา 21.00น. มีเวลาการนำเสนอประมาณ 3 ถึง 4 นาที และเมื่อเข้าสู่ปีที่ 2 ทางฝ่ายข่าวทีวีไทยได้มีการบรรจุช่วงนักข่าวพลเมืองลงไปในช่วงภาคค่ำและเริ่มเพิ่มสัดส่วนในช่วงข่าวอื่นๆ ด้วย อีกทั้งได้มีการจัดโครงการอบรมนักข่าวพลเมืองในภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศภายใต้การรับผิดชอบของเครือข่ายภาคประชาสังคมที่ ส.ส.ท. ได้ร่วมกับประชาชนในภาคต่างๆ จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง การผลิตรายการทั้งทางตรงและทางอ้อม และเพื่อให้ทุกคนสามารถทำหน้าที่ เป็นปากเสียงให้กับชุมชนของตนเองได้

5.2.2 กระบวนการผลิตงานนักข่าวพลเมือง

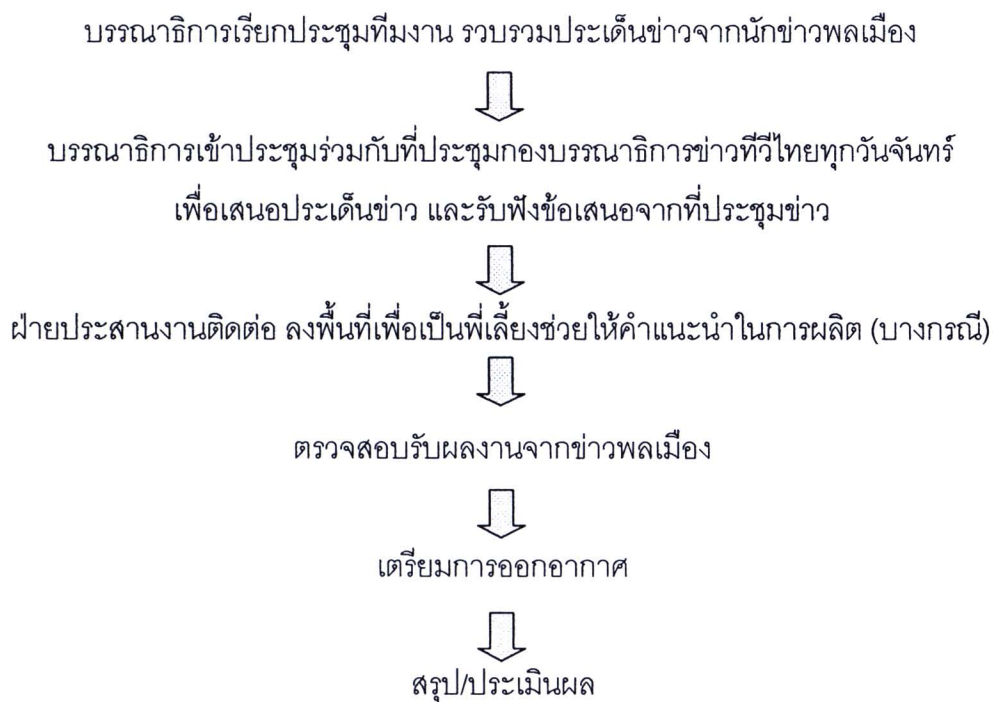
ทีมงานผลิตรายการนักข่าวพลเมือง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1) กองบรรณาธิการข่าวสาธารณะและนโยบายสังคมหรือทีมโต๊ะข่าวพลเมือง ประกอบด้วย บรรณาธิการรายการ โปรดิวเซอร์ ผู้สื่อข่าว และผู้ประสานงานรายการ ทำหน้าที่ประชุมกำหนดชุมชนที่จะไปจัดโครงการอบรมนักข่าวพลเมือง, รวบรวมและคัดเลือกประเด็นที่น่าสนใจจากนักข่าวพลเมืองในที่ต่างๆ และประสานงานติดต่อเพื่อกำหนดการอบรมนักข่าวพลเมือง รวมทั้งการลงพื้นที่ควบคุมการผลิตข่าวพลเมือง

2) นักข่าวอาสาจากทั่วประเทศ คัดเลือกเป็นนักข่าว พลเมือง มาทำหน้าที่ตรวจสอบความเป็นอยู่ สภาพปัญหาในท้องถิ่น เพื่อเลือกประเด็นข่าว ทำหน้าที่บรรณาธิการข่าวอาสาร่วมกำหนดทิศทางเนื้อหาข่าว ซึ่งในช่วงเริ่มต้นในเดือนมิถุนายน 2551 มีนักข่าวอาสา 40 คน

3) การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น ศูนย์ข่าวอาสาอันดามัน วลัยชัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ สำนักข่าวประชาธรรม สำนักข่าวต่างๆ ทุกภาค ร่วมมือกัน ปรับจากวิทยุชุมชน ทำข่าวป้อนให้ทีวีไทย ในช่วงเริ่มต้นในปีแรก

ด้วยเหตุนี้ ลักษณะกระบวนการผลิตงานข่าวพลเมือง จึงเป็นดังนี้

ผลงานของนักข่าวพลเมืองงานชิ้นแรกที่ปรากฏผ่านจอทีวีไทยเกิดขึ้นในเดือนมิถุนายน 2551 ที่นครศรีธรรมราช เป็นการรายงานข่าวประมงพื้นบ้าน เป็นการสะท้อนกระบวนการของประชาชนในการจัดการปัญหา และเป็นพลังในเชิงบวกของชิ้นงาน ผลงานในลำดับต่อมาเป็นการนำเสนอเรื่องอัตลักษณ์ ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ของชาวอาข่า และเริ่มมีการสร้างกระบวนการยอมรับตัวตนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ความหลากหลาย เช่น มีการลงเสียงเป็นภาษากลางมาก่อน แต่ชาวบ้านพูดแบบไม่มั่นใจ จึงลงเสียงเป็นภาษาอาข่าที่มีพลังมาก ทำให้เกิดการยอมรับในด้านของอัตลักษณ์ ตัวตน และต่อมาก็มีการนำเสนอเรื่องของกลุ่มปกาเกอญอ และชาวมอแกน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการออกอากาศงานข่าวพลเมือง นอกจากการเปิดประเด็นใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีโอกาสนำเสนอในพื้นที่ข่าวหลักแล้ว การผลิตข่าวพลเมืองยังทำให้นักข่าวอาชีพได้ทบทวนตัวเอง ถึงการทำงานที่ผ่านมาได้นำเสนอข่าวอย่างเท่าเทียม หรือมีข้อจำกัดหรือไม่ ขณะเดียวกัน ในระดับชุมชน ก็จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการเสนอปัญหา หรือเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ นั่นคือ การเสนอประเด็นปัญหาผ่านสื่อสาธารณะ เรื่อง (ณาดยา แว่ววีรคุปต์, 2552: สัมภาษณ์) ทั้งนี้ เพราะงานข่าวพลเมืองมิใช่การนำเสนอให้เห็นถึงความทุกข์ยาก ทุกข์ชาวบ้าน แต่

ต้องเป็นการนำเสนอเรื่อง ให้เห็นปัญหา ทำให้ผู้อื่นเข้าใจ ทั้งนี้สามารถแบ่งการวิเคราะห์เป็นหัวข้อต่างๆดังนี้

5.3 วิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจในรายการ

5.3.1 แยกประเด็นที่น่าสนใจในรายการนักข่าวพลเมือง

ในช่วงการออกอากาศในเวลา 2 ปีแรก รวมจำนวนครั้งที่ออกอากาศ ตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน 2551 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2553 มีจำนวน 298 ครั้ง สามารถแบ่งกลุ่มประเด็นเป็น 4 กลุ่มดังต่อไปนี้ (รายละเอียดของประเด็นทั้งหมดอยู่ในภาคผนวก)

1) ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรชุมชน รวม	102 ตอน
2) กลุ่มชาติพันธุ์	รวม 101 ตอน
3) สังคมและชุมชน	รวม 42 ตอน
4) การส่งเสริมประชาธิปไตย	รวม 8 ตอน

กลุ่มที่ 1 ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรชุมชน รวม 102 ตอน

การนำเสนอประเด็นปัญหาความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรชุมชน เป็นประเด็นที่มีการติดตามนำเสนออย่างต่อเนื่อง และมีการเชื่อมโยงกับการเล่าถึงที่มาและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ทำให้ภาพของชุมชนดั้งเดิมที่มีอยู่และกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามาใหม่ ทำการแย่งชิงทรัพยากร ซึ่งในแต่ละตอนที่นำเสนอเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์เดิมกับคนเมืองหรือกลุ่มนายทุน รวมถึงความขัดแย้งกับโครงการพัฒนาของรัฐบาล อย่างเช่นกรณีแรกที่มีการนำเสนอคือ กรณีชาวประมงพื้นบ้านกับผลกระทบจากธุรกิจประมงขนาดใหญ่ ปัญหาของเรือประมงพื้นบ้านอย่างเรืออวนรุน อวนลาก เป็นปัญหาที่ชาวประมงพื้นบ้านมักจะถูกกระทบ และถูกฟ้องร้อง ออกอากาศเป็นตอนแรกวันที่ 2 มิถุนายน 2551 และนำเสนออย่างต่อเนื่องไปจนถึงเดือนกรกฎาคม ปี 2552 ในตอน ลมเล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข หรือในกรณีอื่นๆ เช่นตอนชุมชนเขาหม้อล่มสลาย ปัญหาของชาวบ้าน ที่บ้านเขาหม้อ ต.เขาเจ็ดลูก อ.ทับคล้อ จ.พิจิตร เพราะในพื้นที่มีการขุดเจาะและระเบิดหินเพื่อสกัดเอาแร่ทองคำ ทำให้ชาวบ้านบริเวณนั้นได้รับผลกระทบจากเสียงที่ดังและฝุ่นละออง รวมไปถึงน้ำที่ใช้ดื่มกินมีลักษณะขุ่นและมีตะกอน ตอนกำหนดอนาคตสงขลาเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน จ.สงขลา ตอนรุกเปลวฝั่งศพชนเผ่ามอแกลน จ.พังงา พาไปดูวิถีชีวิตของชาวมอแกลนในจ.พังงา ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตอนป่าชุมชนหนองขาม ต.นางมุด อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ ชาวบ้านที่นั่นร่วมกันแก้ปัญหาการบุกรุกป่า ตอนปัญหาที่มามาตาพูด จ.ระยอง เสียงสะท้อนของชาวบ้านถึงปัญหา

มลพิษและคุณภาพชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตอนการศึกษาผลกระทบของเขื่อนราษีไศล – เขื่อนห้วยนา เรื่องราวการต่อสู้ของชาวบ้านที่ชุมนุมอยู่ที่สันเขื่อนราษีไศล จ.ศรีสะเกษ ตอนเวที 9 ปี โฉนดชุมชน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เป็นความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในชุมชน ในมิติต่างๆ ไม่กำหนดแน่นอนว่าต้องเป็นประเด็นใด เช่น อาจเป็นการเรียกร้องสิทธิชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือเป็นการนำเสนอเรื่องราวทางวัฒนธรรม เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มชาติพันธุ์ รวม 101 ตอน

เป็นการนำเสนอเรื่องราววิถีวัฒนธรรม ปัญหา และสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ คนชายขอบ คนไร้สัญชาติ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของนักข่าวพลเมืองที่ต้องการนำเสนอเรื่องราวของคนกลุ่มนี้ให้สังคมรับรู้ตัวตนอัตลักษณ์ การนำเสนอเรื่องราวด้านสิทธิพลเมืองโดยเน้นสิทธิพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีการขอสัญชาติไทยของ น.ส. ฟองจันทร์ สิทธิสนาน ที่ติดตามตั้งแต่กระบวนการยื่นเรื่อง จนกระทั่งได้รับสัญชาติและการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่า การนำเสนอเรื่องราววิถีวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นควบคู่ไปกับเรื่องการเรียกร้องสิทธิพลเมืองหรือการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เช่น เมื่อเกิดการเรียกร้องสิทธิในที่ทำกินของชาวมอแกน ก็จะมีการนำเสนอเรื่องราวงานบุญประเพณีเพื่อย้ำให้เห็นว่า กลุ่มชาวมอแกนได้อยู่อาศัยบนที่ดินที่เป็นที่พิพาทมานานแล้ว หรือกรณีของชาวหมู่บ้านคนจนที่อาศัยริมสันเขื่อนราษีไศล ก็จะมีการนำเสนอทั้งเรื่องของการเรียกร้องสิทธิ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความยากลำบากของคน และมักใช้เด็กเป็นผู้ดำเนินเรื่องประกอบเพื่อให้เห็นมุมที่หลากหลาย เช่น เรื่องเพลงของย่าที่เล่าโดยนักข่าวพลเมืองเด็กชาวมอแกน หรือบ้านของผมกับเหมืองพลวง จ.แม่ฮ่องสอน เรื่องเล่าของเยาวชนจากบ้านต่อแพ อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน ได้เดินทางไปร่วมงานบวชป่าที่บ้านเขาหม้อจ. พิจิตร ที่ในด้านหนึ่งทำให้ผู้ชมผู้ฟังเห็นภาพความสวยงามของธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และทำให้เกิดความรู้สึกเสียใจหากภาพความสวยงามเหล่านี้จะถูกทำลายโดยการรุกล้ำที่ทำกินหรือผืนป่าชุมชนของพื้นที่ดังกล่าว

กลุ่มที่ 3 สังคมและชุมชน รวม 42 ตอน

เป็นกลุ่มที่มีการนำเสนอน้อยที่สุด ซึ่งในด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยท้องถิ่นที่ชัดเจน คือ การนำเสนอเรื่องราวของการเลือกตั้งท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ และ เป็นการนำเสนอเรื่องราวของชุมชน หรือบุคคลในชุมชน ที่มีการคิดถึงวิธีแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ตอน หมูหลุม กลุ่มฟุ้งตนเอง บ้านดง ต.ตาคลอ อ.สังขะ จ.สุรินทร์ที่เสนอการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ

โดยเน้นการผลิตแบบพึ่งพาตัวเองของชาวบ้านบ้านดง ตอนพื้น “จมขัง” คือนิทรรศการให้ท้องทะเล จ.ปัตตานี ชาวบ้านที่บ้านปากบางตาวา อ.หนองจิก จ.ปัตตานี ร่วมกันแก้ปัญหาทรัพยากรทาง ทะเลที่เหลือน้อยลง ตอนธนาคารปู ธนาคารเพื่ออนาคต ต.เนินซ้อ อ.แก่ง จ.ระยอง เป็นธนาคาร ที่ไม่ได้รับฝากหรือถอนเงินตามแบบอย่างธนาคารทั่วไป ตอนชานาที่ขุนน่าน จ.น่าน การทำนา ขึ้นบันไดของชาวนาชนเผ่าละว้าที่ ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน ตอนโต๊ะผักปลอดสารที่ บ้านจำรุง จ.ระยอง การสร้างบ้านดิน จ.อุบลราชธานี หรือแนวคิดขยะรีไซเคิล จ.อุบลราชธานี อาชีพเก็บขยะที่ชุมชนเกตแก้ว อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ซึ่งทั้งหมดเป็นการนำเสนอกิจกรรม ของชุมชน ซึ่งมักมีพื้นที่การนำเสนอในข่าวกระแสหลักไม่มากนัก

กลุ่มที่ 4 การส่งเสริมประชาธิปไตย รวม 8 ตอน

เป็นกลุ่มที่มีการนำเสนอประเด็นการส่งเสริมประชาธิปไตยท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้ง นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ ความคิดเห็นเยาวชนต่อการเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. โดยสภาเยาวชน เปลี่ยนกรุงเทพ อาสาเป็นนักข่าวพลเมืองไปสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนทั่วกรุงเทพฯ

5.3.2 ลักษณะการนำเสนอประเด็นของนักข่าวพลเมือง

การนำเสนอเรื่องราวของนักข่าวพลเมืองมีการใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง ใช้ภาพ และใช้ ภาษาถิ่น การแสดงออกทางวัฒนธรรม วิธีชีวิตความเป็นอยู่เป็นภาพใหญ่ในการดำเนินเรื่องให้ ผู้ชมรู้สึกคล้อยตาม และมีความรู้สึกร่วมต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะนำเสนอประเด็นข้อขัดแย้งที่ เกิดขึ้นตามมา เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกห่วงใยในสิ่งที่อยู่เช่นเดียวกับเจ้าของเรื่อง และเห็นคล้อยตาม กับการเรียกร้องประเด็นดังกล่าว ซึ่งภาพที่ชาวบ้านนำเสนอ มักเป็นภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง เช่น

เรื่องโบสถ์คริสต์ การต่อสู้เพื่อรักษาประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมของชาวอุบลลาไย ผ่านการคัดค้านการสร้างโบสถ์คริสต์

เรื่องเด็กมอغل เรื่องเล่าจากเด็กมอغل บ้านทับตะวัน ที่เรียนรู้วัฒนธรรมมอ กลนผ่านบทเพลงของย่าทำให้คนดูรู้สึกเหมือนอ่านประวัติศาสตร์ เด็กมอغلฟังย่ำร้องเพลง ร้องเง้ แล้วมีคำถามง่าย ๆ ว่านี่คืออะไร ย่าไม่ตอบ แต่บอกว่า หลานต้องร้องเพลงนี้ให้ได้ หลานก็ รู้เรียนรู้ในวันหนึ่งว่าเป็นเพลงมอغل เพราะเป็นมอغلก็ต้องร้องเพลงมอغل หลายเรื่อง ชวนให้คนดูหวนกลับไปสู่รากเหง้าของตนเอง เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน้าจอกับปฏิกริยาใน สมองคนดู คนดูอาจจะไม่มีประสบการณ์ร่วมกับงานหน้าจอ แต่สิ่งที่เขาเรียนรู้ไปทบทวนความทรง จจำของตัวเอง

เรื่องปลาหูของคนบางสะพาน เล่าถึงความอุดมสมบูรณ์ของฝั่งทะเลบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งหลักฐานของความอุดมสมบูรณ์ คือปลาหูจำนวนมากที่ชาวบ้านสามารถหากินได้ที่ริมหาด ต่างจากพื้นที่อื่นๆ ซึ่งหากจะจับปลาหูก็ต้องออกทะเลไปในทะเลลึก นักข่าวพลเมืองบางสะพาน เลือกว่าจะพูดถึงปลาหู ตัวแทนความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรของที่นี่ แทนที่จะพูดถึงโครงการโรงถลุงเหล็กที่กำลังเป็นชนวนเหตุความขัดแย้งในพื้นที่ เป็นมุมมองจากแนวทางการแก้ปัญหาเล็กไปสู่สิ่งที่ใหญ่กว่า เพื่อให้ผลงานช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนอีกจำนวนมาก

เรื่องคลองโยง การต่อสู้ของชาวนา ต.คลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์บนที่ดินราชพัสดุ ซึ่งเป็นการสู้เพื่อให้มีที่ยืนอยู่ได้ในสังคมเกษตรกรรมใกล้เมือง เรื่องสัญชาติ ให้คนเสมือนไร้สัญชาติไปลงรายการสัญชาติไทย ตามม.23 พ.ร.บ.สัญชาติฉบับใหม่

ควายทะเล การสะท้อนปรากฏการณ์พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย จ.พัทลุง เสื่อมโทรมโดยสะท้อนผ่านควายที่ต้องไปกินบัวเพราะปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง, การตื่นเงินของพื้นที่ชุ่มน้ำทำให้ควายไม่มีอาหาร ชาวบ้านจึงร่วมกันเสนอทางแก้ปัญหาด้วยซึ่งหลังจากมีการนำเสนอประเด็นปัญหาได้มีนักข่าวในพื้นที่ตามทำรายงานต่อเนื่อง

อาสาสมัครนักกฎหมาย จ.อุดรธานี เรื่องเล่ากิจกรรมที่อาสาสมัครนักกฎหมายเพื่อสิทธิมนุษยชน เป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ได้ลงพื้นที่ใน จ.อุดรธานี เพื่อช่วยชาวบ้านแก้ปัญหาข้อขัดแย้งกับรัฐในการขุดหาแร่โปแตชและห้วยลำพะเนียงซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม เป็นลักษณะการเล่าเรื่องกิจกรรมของคนรุ่นใหม่ แต่จริงๆแล้วมีการแฝงประเด็นความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและรัฐ

นอกจากนี้การนำเสนอเรื่องราวของนักข่าวพลเมืองมีมาตรฐานของงานข่าวแตกต่างกันไปตามความถนัดของนักข่าวพลเมืองในแต่ละพื้นที่ ภูมิประวัติศาสตร์ และต้นทุนทางความรู้และเทคนิคในการผลิต แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การรักษาตัวตนของกลุ่มคนในภูมิภาคต่างๆ เช่น กลุ่มนักข่าวพลเมืองภาคใต้“บุหร่งชิงฮอ”:กลุ่มนักข่าวพลเมืองภาคใต้ที่เริ่มจากกลุ่มนักศึกษาได้รู้จักกับเครือข่ายที่ทำงานในพื้นที่ชายแดนใต้ ทีม “ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้” “สำนักข่าวชาวบ้าน” และ “โต๊ะข่าวนักข่าวพลเมือง ของทีวีไทย ทีวีสาธารณะ” มาช่วยวางวิธีคิดเรื่อง “นักข่าวพลเมือง” พร้อมฝึกทักษะการสื่อสาร เขียนเรื่องเล่า การทำหนังสือพิมพ์ ถ่ายภาพ และตัดต่อเป็นคลิปวิดีโอเพื่อนำเสนอในช่วงนักข่าวพลเมือง ของโทรทัศน์สาธารณะ โดยกลุ่มนักศึกษาทำหน้าที่เล่าเรื่องราวต่าง ๆ จากประเด็นที่ตัวเองสนใจ และเริ่มสนใจเรื่องการรับผิดชอบต่อสังคม และก้าวเป็นส่วนหนึ่ง

ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ด้วยความเชื่อว่า“ไม่มีใครที่จะเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในบ้าน ‘ได้ดี’ไปกว่าเจ้าของบ้านเล่าเอง” ตั้งแต่นั้นมาจึงเริ่มพัฒนาโครงการนักข่าวพลเมือง มีธนาคารโลก (World Bank) สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ร่วมกับแผนกวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สนับสนุนงบประมาณในการจัดโครงการอบรมให้แก่บรรดาเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ภายในระยะเวลา 6 เดือนสามารถอบรมเยาวชนไปแล้วกว่า 100 คน มีงานออกหน้าจอทีวีไทยอย่างต่อเนื่อง และกลายเป็นแนวทางในการลดช่องว่างของเยาวชน และรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้เนื่องจากความยาวนานของเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในฐานะ “เหยื่อ” ที่สูญเสียคนในครอบครัวจากความรุนแรง และส่วนหนึ่งกลายเป็น “เหยื่อ” ที่ถูกสังคมตีตราว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง ซึ่งนำไปสู่การควบคุมตัวและดำเนินคดีในฐานะผู้ต้องสงสัยว่าเป็นแนวร่วมของผู้ก่อความไม่สงบ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทการนำเสนอข่าวเพียงแง่มุมเดียวของสื่อกระแสหลัก ปัจจุบันกลุ่มบุหรซิงงอทำหน้าที่นำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่สวยงาม เช่น มีหญิงมุสลิมร้อยและขายพวงมาลัยในตลาดพิธาน จ. ปัตตานี เพื่อเลี้ยงปากท้อง ครอบครัว และการศึกษาของลูกๆ แม้จะเป็นการซ้อนทับระหว่างวัฒนธรรมและศาสนาก็ตาม เพราะอิสลามเชื่อว่าการขายของที่ให้ผู้อื่นนำไปเพื่อการบูชาเป็นสิ่งที่ผิดหลักศาสนา เป็นต้น เป็นการสะท้อนเสียงของชาวบ้าน ที่เกิดจากความอัดอัด คับข้องใจ ส่งต่อไปยังสังคมส่วนใหญ่ได้รับรู้ บนฐานของหลักคิดที่ว่า ‘ความจริงนั้นมีหลายชุด’ แต่ชุดความจริงของชาวบ้านทำไมกลับดังก้องอยู่เฉพาะในหมู่บ้านในระดับท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้ กลุ่มฯยังจัดทำ ‘บุหรซิงงอ News’ ซึ่งเป็นวารสารขนาด A4 จำนวน 4 หน้า ทำอย่างง่าย ๆ ด้วยโปรแกรมพื้นฐานในคอมพิวเตอร์ เพื่อสื่อสารโดยใช้ทุนไม่มากนัก และไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์สมัยใหม่หรือการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และเป็นการทำให้ชาวบ้านทั่วไปได้เชื่อมั่นว่าเรื่องจากมุมเล็กๆ ของตัวเอง จะสามารถสื่อสารผ่านหน้าจอโทรทัศน์ได้จริง และคำว่า “ประเด็นสาธารณะ” คือประเด็นที่ชาวบ้านต้องช่วยกันขับเคลื่อน เล่า ชี้แจงจากตัวเราเอง มิใช่เรื่องราว หรือชุดความจริงที่ถูกปั้นแต่งในมุมมองของคนภายนอก (เราเดินด้วยคำถาม, 2553: ออนไลน์)

5.4 ผลจากการออกอากาศของรายการนักข่าวพลเมือง

ในระยะเวลาการออกอากาศเกิดผลในหลายมิติ ดังนี้

ผลต่อชาวบ้าน

กระบวนการทำงานข่าวพลเมืองเป็นเรื่องการเสริมพลัง (Empower) ให้แก่ชาวบ้านที่ต้องลุกขึ้นมาจัดการปัญหาตัวเอง ชาวบ้านมีความภูมิใจ ที่ได้มีพื้นที่นำเสนอเรื่องราวของตัวเอง

ผลจากการออกอากาศต่อผู้ชมทางบ้าน

สิ่งที่ต้องพิจารณาประการแรกของงานข่าวพลเมือง คือ ผู้ชมผู้ฟังเข้าใจในสารที่คนทำต้องการส่งทั้งหมดหรือไม่ เพราะแต่ละคนอาจมีภาวะการรับรู้ไม่ต่างกัน และมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นต่างกัน เช่น กรณีคนดูเรื่องโบสถ์คริสต์แล้วบอกว่าทำไมไม่ไปสัมภาษณ์ชาวบ้านฝ่ายคริสต์บ้าง มีคนบอกว่าทำไมไม่หาฝ่ายที่สามมาทำงานเรื่องนี้ แทนที่จะเป็นเจ้าของเรื่องเองเล่าเอง ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นเช่นนี้ เป็นข้อดีในด้านการใช้พื้นที่สาธารณะ กล่าวคือ ทำให้เกิดประเด็นในการแลกเปลี่ยนผู้รับสาร และผู้ส่งสาร ไม่ว่าบวกหรือลบก็ตาม การได้รับข้อมูลแล้วเกิดมีปฏิสัมพันธ์ขึ้น เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาประชาธิปไตยในเชิงวิวิธคติ การมีส่วนร่วม ทำให้ผู้ชมผู้ฟังรายการสนใจติดตามเรื่องที่ไม่เคยสนใจ และได้รับรู้ตัวตน เช่น ได้รู้จักชาวเกาะลันตา สิ่งเหล่านี้คือกระบวนการที่งานข่าวพลเมืองต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับคนดูหน้าจอ

ผลต่อกระบวนการคิด

ประเด็นของนักข่าวพลเมืองได้ไปเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของนักข่าวทีวีไทย เพราะในหลายประเด็นของนักข่าวพลเมืองมีความน่าสนใจ เพราะไม่เคยปรากฏอยู่บนหน้าจอ ทำให้เกิดคำถามว่า ในเมื่อข่าวดังกล่าวได้ไปทำปฏิริยากับคนดูจำนวนมาก แล้วในองค์กรข่าวที่เปิดพื้นที่ เปิดประเด็นนี้ มีบทบาทอย่างไรต่อข่าวพลเมือง ซึ่งเมื่อนักข่าวจากทีวีไทยตามผลิตผลงาน จะเป็นการอธิบายในมุมของทีวีไทย และมีการผลิตแบบงานข่าวอาชีพ ซึ่งจะมีเทคนิคการนำเสนอที่ต่างไปจากงานของข่าวพลเมือง

กล่าวโดยสรุป ผลของการออกอากาศได้เป็นประเด็นดังต่อไปนี้

- สะท้อนสิ่งที่ชาวบ้านต้องการสื่อ แต่ละที่มีเรื่องราวแตกต่างกัน แต่สามารถนำมาเสนอให้คนได้รับรู้เข้าใจอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตน ซึ่งควรมีการพัฒนาไปอีกไกล
- ปัจจุบันมีแนวทางพัฒนาเป็นสารคดีที่ยาวขึ้น

- เมื่อทำงานได้ในระยะเวลาหนึ่งปี เห็นว่า นักข่าวพลเมืองเอง มีการเปลี่ยนแปลง นิยามของความเป็นคนพื้นถิ่น ความเป็นคนไทย มนุษย์ ขยายไปสู่ความเข้าใจของพลเมือง ซึ่ง กระบวนการสามารถเชื่อมตัวเองกับสังคมใหญ่ได้ เช่น งานของเด็กมอแกน ที่ต้องการ นำเสนออัตลักษณ์ของตนเอง นี่คือนิสัยที่สังคมเป็นใหญ่
- สะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่ชนบทเป็นพื้นที่ปฏิบัติของนโยบาย ดูว่าปัญหาที่เกิดขึ้น มาอยู่ ตรงไหน ของปัญหาใหญ่ ถ้าจะทำให้เกิดการขับเคลื่อน จะต้องทำอย่างไรบ้าง
- ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือ ชาวอยากกำหนดชีวิตของตัวเอง ไม่อยากทำตาม แนวนโยบายของรัฐ
- ชาวบ้านรู้สึกมีอัตลักษณ์ มีตัวตน ทำให้รู้ว่าตัวเค้าจะสามารถกำหนดประเด็นศึกษา ได้อย่างไร การรู้จักหาหลักฐาน ประเด็น ซึ่งจะมีหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาทิ กระทรวงการคลัง จังหวัด และเมื่อปัญหาดำเนินมาจนถึงจุดสูงงอม สื่อก็จะทำหน้าที่เป็นตัวกลาง
- ชุมชนเป็นเพียงเล็ก ที่จะให้เพียงใหญ่หมุน ชาวบ้านที่ได้ผ่านการต่อสู้ก็จะได้เห็น ว่า เรื่องของตัวเองเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เกิดการประสานกับเครือข่ายที่ดิน ทำให้เกิด เรื่องต่อยอด ขณะนี้ อาทิ โฉนดชุมชน เกษตรอินทรีย์ และเรื่องอื่นๆ

เนื้อหาที่นำเสนอในพื้นที่ของนักข่าวพลเมือง ต้องการสะท้อนว่า ถ้าเรื่องผ่านสื่อ ก็จะทำให้โอกาสในการแก้ปัญหาเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น แต่สื่อเองก็ไม่สามารถแก้ปัญหาแทนพวกเขาได้ เพราะ ประเด็นที่เกิดขึ้นในพื้นที่เล็กมาก ดังนั้น สิ่งที่ได้รับการนำเสนอในรายการนักข่าวพลเมือง คือ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างตัวแสดงต่างๆ เช่น ปัญหาที่ดินเกษตรกรรม คนเมือง นายทุน หรือแม้แตรัฐ อาจมองว่าเป็นเรื่องของสินค้า ที่ดิน คือสินค้าที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยน ได้ แต่ชาวบ้านจะมองว่า เป็นปัจจัยการผลิต เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิต หรือเป็นจุดสร้างวัฒนธรรม ท้องถิ่น เมื่อมีการนำเสนอผ่านสื่อ ผลที่ได้ ไม่ใช่แค่เพียงคนที่ดูรายการแล้วเกิดคำถาม หรือ เจ้าหน้าที่รัฐดูแล้วจะเร่งแก้ปัญหาให้เพียงอย่างเดียว แต่ในกระบวนการผลิตข่าว การไปสัมภาษณ์ ชาวบ้าน นายทุน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างการตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ชาวบ้านได้ เรียนรู้วิธีการเรียกร้องผ่านสื่อ และเห็นพื้นที่ของตัวเองในการนำเสนอเรื่องราวไปยังสังคม ผลที่เกิด จากการทำข่าวพลเมือง เพื่อออกอากาศที่ทีวีไทย จึงเป็นการสร้างการยอมรับอัตลักษณ์ของคน กลุ่มต่างๆ ทำให้เมื่อคนกลุ่มนี้ออกมาเรียกร้องเรื่องราวใดๆ ก็จะเป็นผลสำเร็จมากขึ้น

ทั้งนี้ การพิจารณาตามกรอบทฤษฎีพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส งานข่าวพลเมืองสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่4 แสดงการวิเคราะห์รายการนักข่าวพลเมือง

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
เรื่อง การเล่นประเด็น เรื่องส่วนตัว	มีการนำเสนอเรื่องราวเฉพาะคน กลุ่มชุมชน ในแต่ละตอนที่นำเสนอ แตกต่างกันไป	เช่น การขอสัญชาติ ของ น.ส. พองจันทร์ ตอน"ห่อแต่ไม่ถอย... ของอา ข้าแ่ก่กอ" ในการการขอ สัญชาติไทย ออกอากาศวันที่ 9 มี.ค. 52 ตอนฝันดีสีขาว...ของเด็กสาว อาข้า ในที่สุดความฝัน ของสีอนุลา เขกองอาทุ่ เด็กหญิงชนเผ่าอาข้า จ. เชียงราย ก็เป็นความจริง เมื่อ สุดท้ายได้เป็นคนไทย ตาม พ.ร.บ.สัญชาติฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551.. ออกอากาศวันที่ 3 มี.ค. 52
ส่วนรวม	บางประเด็นมีการเชื่อมต่อกับพื้นที่ อื่นที่ประสบปัญหาเดียวกัน เช่น การ ขอสัญชาติ หรือปัญหาที่ดิน	"คนไทย..ไร้ทะเบียน" บุคคล ไร้สัญชาติที่อยู่ในประเทศ ไทย เนื่องมาจากหลาย สาเหตุ ในขณะที่หลายคนก็ เกิดในประเทศไทย แต่ก็ไม่ได้ สามารถได้รับสัญชาติไทยได้ ออกอากาศวันที่ 13 ก.พ. 52 ตอน คนไทยพลัดถิ่น

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
		นักข่าวพลเมืองจากจ.ระนอง เล่าเรื่องชุมชนคนไทยพลัดถิ่น ที่อ.ทับสะแก จ. ประจวบคีรีขันธ์ ออกอากาศ วันที่ 23 ม.ค. 52 ความฝันของเด็กไร้สัญชาติ ควันหลังจากวันเด็กแห่งชาติ ไปฟังกันว่าความฝันของเด็กๆ ไร้สัญชาติ ที่อ.สบเมย จ. แม่ฮ่องสอน 13 ม.ค. 52
การเข้าถึงในแง่การใช้สื่อ	นักข่าวพลเมืองสามารถใช้พื้นที่ของทีวีไทยในการนำเสนอข่าวได้ โดยมีการนำเสนอเรื่องราวต่อเนื่องกันหลายตอน	เช่น ปัญหาที่ดินคนจน ชาวบ้านริมเขื่อนราษีไศล
การไม่แสดงจุดยืนอย่างเป็นภาววิสัย (objectivity)	แต่ละประเด็นจะเป็นการเสนอปัญหาให้สังคมตระหนักรู้ แต่ส่วนใหญ่จะไม่เป็นการฝากเรื่องร้องเรียนเจาะจงไปยังหน่วยงานใด แม้กระทั่งบางตอนที่ทีมข่าวพลเมืองจากทีวีไทยเป็นผู้ลงพื้นที่ทำข่าว ก็จะเป็นเพียงการสรุปผลการดำเนินงานเท่านั้น	เช่น กรณีการเรียกร้องโฉนดชุมชน ก็จะเป็นเพียงการสรุปความคืบหน้าของกระบวนการ และผลจากการออกอากาศทางทีวีไทย
การไม่เลือกข้างทางการเมือง (impartiality)	เนื่องจากประเด็นส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอเรื่องราวจากชาวบ้าน โดยชาวบ้าน หรือเจ้าของเรื่อง ทำให้น้ำหนักการนำเสนอเป็นเรื่องราวจากฝั่งชาวบ้าน ดังนั้นเมื่อต้องการต่อยอด	ประเด็นกลุ่ม ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรชุมชน เป็นกลุ่มประเด็นที่รายการเสนอในมุมของชุมชนเกือบทั้งหมด เช่น

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	ประเด็นในรายการข่าวช่วงอื่นๆจึงเป็นหน้าที่ของทีวีไทย ที่ต้องไปติดตามประเด็นแล้วกลับมาเสนอต่อในมุมมองของนักข่าวส่วนกลาง	ตอน ชุมชนเขาหม้อลุ่มสลาย เป็นปัญหาของชาวบ้าน ที่บ้านเขาหม้อ ต.เขาเจ็ดยอด อ.ทับคล้อ จ.พิจิตร เพราะในพื้นที่มีการขุดเจาะและระเบิดหินเพื่อสกัดเอาแร่ทองคำ ทำให้ชาวบ้านบริเวณนั้นได้รับผลกระทบจากเสียงที่ดังและฝุ่นละออง รวมไปถึงน้ำที่ใช้ดื่มกินมีลักษณะขุ่นและมีตะกอน ออกอากาศวันที่10 ธ.ค. 52 ตอน ป่าชุมชนหนองขาม ต.นางมุด อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์ ชาวบ้านที่นั่นร่วมกันแก้ปัญหาการบุกรุกป่า ออกอากาศ 7 ธ.ค. 52 ตอน ปัญหาที่มามาตาพูด จ.ระยอง เสียงสะท้อนของชาวบ้านถึงปัญหามลพิษและคุณภาพชีวิตคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ออกอากาศ 4 ธ.ค. 52
หน้าที่สื่อมวลชนในระบอบประชาธิปไตย		
มีเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of expression)	นักข่าวพลเมืองที่ร่วมงานกับทีวีไทย มีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอประเด็น หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชน	รายงานของนักข่าวพลเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตอน พื้นที่สาธารณะเมืองเชียงใหม่

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
	การประกอบอาชีพ หรือ สิ่งแวดล้อม แต่หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง แบ่งฝ่ายจะไม่ถูกนำเสนอในข่าว พลเมือง	ชาวเมืองได้ร่วมสะท้อน ปัญหาหลังการเลือกตั้งนายก เทศมนตรีนครเชียงใหม่เสร็จ สิ้นลงแล้ว แต่ยังคงมีพื้นที่ สาธารณะในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่หลายแห่ง ที่ยังรอ การปรับปรุงแก้ไขหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสวนสาธารณะ หรือหอประวัติศาสตร์ใจกลางเมือง ซึ่งคนเชียงใหม่ต้องการ คำอธิบายและการจัดการให้ ชัดเจน ออกอากาศวันที่ 6 ต.ค. 52 ตอน เปิดใจ"ซีโฟห์ร่า" เลขาธิการสภาแห่งชาติกระ เหรียง ออกอากาศวันที่ 2 ก.ค. 52
สังคมสามารถกำหนด กติกาและขอบเขต ของการรับผิดชอบ ให้กับสื่อ	ทีวีไทยมีกลไกสภาผู้ชมผู้ฟัง และ เครือข่ายนักข่าวพลเมือง ซึ่งส่วน ใหญ่ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการ ทำงานขององค์กร ทำให้เป็นกลไก หนึ่งทางสังคมที่กำหนดกติกาและ ขอบเขตการทำงานรับผิดชอบต่อสื่อ	ตอน ความภูมิใจของเดเด ชีวิตของเดเด นักศึกษา ชาวปกากะญอ ที่เข้ามา ร่วมงานกับทีวีไทยในบทบาท ของนักข่าวพลเมือง เกี่ยวกับ ความเดือดร้อนของผู้พวยพ ลุ่มน้ำสะละวิน สร้างความ เข้าใจระหว่างคนชายแดน และเมือง นำเรื่องราวของ พื้นที่ที่ได้ไปนำมาถ่ายทอด

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
		ทั้งวิถีชีวิตและปัญหา ออกอากาศวันที่30 พ.ย. 52
มีเวที (Forum) ให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่ถูกปิดกั้นจากผู้มีอำนาจทางการเมือง	แม้นักข่าวพลเมืองจะไม่มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมเสนอข่าว แต่การเริ่มต้นการเสนอประเด็นจากคนท้องถิ่นต่างจังหวัด ทำให้ภาพของนักข่าวพลเมืองจับกลุ่มคนชั้นล่าง คนไร้รัฐไร้สัญชาติมากกว่า ทำให้พื้นที่การนำเสนอข่าวมิได้ถูกปิดกั้นจากผู้มีอำนาจทางการเมือง แต่กลายเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือกลุ่มนักธุรกิจ ไม่สามารถเข้าถึง และเวทีของนักข่าวพลเมือง จึงไม่เปิดกว้างเท่ากับพื้นที่สื่อในรายการเวทีสาธารณะ	กลุ่มประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีวัฒนธรรม เป็นเรื่องของชาวบ้าน หรือเป็นประเด็นเชิงชนบทเท่านั้น เช่น ตอน พิธีกินข้าวใหม่ชาวมั่ง จ. กำแพงเพชร ประเพณีของชนเผ่าทางภาคเหนือ มีการถือปฏิบัติสืบทอดกันมา อย่างยาวนาน ออกอากาศ 13 ม.ค. 53, ตอน อัดลักษณะปกาเกอญอที่ถูกกลืน อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ชนเผ่าปกาเกอะญอ เป็นชนเผ่าที่มีภาษาและการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง ออกอากาศ19 ม.ค. 53 ตอน หมูหลุม กลุ่มพึ่งตนเอง (บ้านดง ต.ตาcong อ.สังขะ จ. สุรินทร์) การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจโดยเน้นการผลิตแบบพึ่งพาตัวเองของ

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
		ชาวบ้านบ้านดง ออกรากาศ 20 ม.ค. 53, ตอน ฟ้น “จมขัง” คั้น ทรัพยากรให้ท้องทะเล จ. ปัตตานี ชาวบ้านที่บ้านปาก บางตาวา อ.หนองจิก จ. ปัตตานี ร่วมกันแก้ปัญหา ทรัพยากรทางทะเลที่เหลือน้อยลงทุกทีออกรากาศ 19 ม.ค. 53
เป็นอิสระจากระบบธุรกิจ และตลาด	มีความเป็นอิสระจากระบบธุรกิจ และตลาด เพราะเรื่องราวยังยึดโยงกับวิถีชีวิตผู้คน วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม แม้แต่เครือข่ายการผลิต	เช่น เครือข่ายตลาดสีเขียว การทำการเกษตรทางเลือก
เงื่อนไขทางการเมืองของผู้รับสาร และบริบททางการเมือง	กลุ่มผู้ชมผู้ฟังของนักข่าวพลเมือง คือ ชาวบ้านในพื้นที่ต่างๆ ให้ได้เห็นว่ามีพื้นที่สื่อที่เปิดกว้างสำหรับพวกเขา ขณะที่กลุ่มผู้ชมผู้ฟังกลุ่มอื่น คือกลุ่มคนทั่วไปที่สนใจข่าว และได้มีโอกาสเห็น ตระหนัก รับรู้ ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ	มีข้อสังเกตว่า ในช่วงหนึ่งปีแรก กลุ่มนักข่าวพลเมืองเป็นเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เคยร่วมงานกับบรรณาธิการข่าวพลเมืองมาก่อน เป็นกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวเรียกร้องเรื่องปัญหาที่ดินทำกิน หรือ การปฏิรูปสื่อ การขับเคลื่อนนักข่าวพลเมือง ในนัยหนึ่งจึงเป็นการต่อยอดกระบวนการทางการเมืองของกลุ่มคนเหล่านี้

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
บทบาทของสื่อในสังคมประชาธิปไตย		
ระดับปัจเจก สร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนกับสังคม	มีการสร้างการเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนมากขึ้น เมื่อมีการออกอากาศ ทำให้ชาวบ้านพื้นถิ่นมีความภูมิใจ รู้สึกว่าตนมีตัวตนในสังคม	ตอน มาลัยหอมที่ปัตตานี แม้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังอยู่ในสถานการณ์ความไม่สงบแต่วิถีชีวิตของพี่น้องไทยพุทธและมุสลิมก็ยังดำรงอยู่คู่กัน ออกอากาศ 25 มิ.ย. 52, ตอน วีระเนาะ แม่เฒ่า วีระเนาะวัย 70 ปี ได้อาศัยยอด “ลำเท็ง” ผักพื้นบ้านในป่าพุดเลียงปากท้อง มาโดยตลอด ออกอากาศ 28 เม.ย. 52
ระดับการเมือง สร้างการเคลื่อนไหวทางการเมือง	เป็นการสร้างการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบใหม่ จากเดิมที่ชาวบ้านคิดแต่เรื่องการร้องเรียน ร้องทุกข์ เดินขบวน หรือชุมนุมประท้วง กลายเป็นการคิดนำเสนอเรื่องราว ให้น่าสนใจ ดึงดูดผู้ชมให้รู้สึกหงวเห่น หรือเห็นคุณค่าของชุมชนต่างๆ มากขึ้น	เช่น ประเด็นการบุกกรุพื้นที่ทำกิน ทรัพยากรทางทะเล ชาวบ้านเลือกการนำเสนอเรื่องวิถีชีวิตที่น่าอยู่ ความอุดมสมบูรณ์ที่เคยมี แทนการเรียกร้องโจมตีภาครัฐ
ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสื่อ (หน้าที่ผ่านผู้รับสาร)	ประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้ชมผู้ฟังของทีวีไทย รู้สึกว่าพื้นที่ในทีวีไทยเน้นการนำเสนอเรื่องราวของชาวบ้าน วิถีชีวิต การทำมาหากิน และมีปฏิสัมพันธ์ในการส่งเรื่องราวเข้ามาอย่างต่อเนื่องมากขึ้น	จำนวนนักข่าวพลเมืองมากขึ้น และสังเกตเปรียบเทียบจากช่วงแรกที่เป็นเรื่องราวของชุมชนบางกลุ่ม ในปีที่สองมีประเด็นที่หลากหลายมากขึ้น

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
สาเหตุที่ประชาชนเลือกส่งข่าวผ่านสื่อ	เพราะเห็นว่าประเด็นที่มีการส่งผ่านมายังองค์กรมีการสานต่อ ไม่เพียงแต่นักข่าวพลเมือง แต่ยังผ่านรายการข่าวอื่นๆ เช่น เวทีสาธารณะ เปลี่ยนประเทศไทย สถานีประชาชน รายการทุกทิศทั่วไทย และทีวีไทยสุดสัปดาห์	ตอน กระบวนการจับกุมเรือคราดหอย จากคุณทรงวุฒิพัฒน์ แก้ว นักข่าวพลเมือง อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช ออกอากาศ 25 ก.ย. 52
ผลกระทบหลังจากส่งข่าว	นักข่าวพลเมืองได้กลายเป็นปรากฏการณ์นำเสนอข่าวที่มีการพูดถึงกันมากขึ้น ในฐานะช่องทางการนำเสนอข่าวของชาวบ้าน และทำให้ทีวีช่องอื่นมีการปรับตัวตาม ในลักษณะที่ให้ผู้ชมทางบ้านส่งเรื่องราวเข้ามาในรายการ	แต่ในมุมมองของนักข่าวพลเมือง นักวิชาการจำนวนหนึ่งยังมองว่า เป็นการยกพื้นที่สื่อให้กับชาวบ้านระดับรากหญ้า เป็นช่องทางของกลุ่มเอ็นจีโอ มากกว่าชนชั้นกลาง หรือกลุ่มนักธุรกิจ ซึ่งควรมีความเท่าเทียมในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน
กรอบการวิเคราะห์ตามแนวทางฮาเบอร์มาส		
ระดับปัจเจก	ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในสิทธิในการใช้พื้นที่สื่อสาธารณะ ในการนำเสนอเรื่องราว พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้	รายงานพิเศษนักข่าวพลเมือง ราชินีไศล จ.ศรีสะเกษ รัฐบาลตกลงจ่ายค่าชดเชยให้กับชาวบ้านราชินีไศล การต่อสู้ของชาวบ้านได้ถูกนำเสนอผ่านหน้าจอโทรทัศน์ โดยนักข่าวพลเมืองกลุ่มเสียงคนอีสาน จ.ศรีสะเกษ เขาได้ทำหน้าที่สื่อสารเรื่องราวจากสันเขื่อนสู่สาธารณะ ก็เพื่อสร้างความเข้าใจในสังคมถึงสิ่งที่กลุ่มผู้

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
		ชุมนุมกำลังทำอยู่ ออกอากาศวันที่ 5 ม.ค. 53 ตอน ความพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทย สมพงษ์ เปียงกา ชาวเผ่าอาข่า ที่อาศัยอยู่ใน อ.เวียงป่าเป้า จ. เชียงราย ออกอากาศวันที่ 17 มิ.ย. 51
ระดับสังคม ฐานะ "พลเมือง"(Citizen)	การสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะทำให้ประชาชนใช้สื่อในฐานะพลเมือง ในการแจ้ง ติดตามประเด็นข่าวสาร เสนอ มิใช่เป็นผู้รับสารอย่างเดียว และผลักดันให้มีส่วนร่วมเป็นกองบรรณาธิการ และฝ่ายผลิตรายการ	สังเกตได้จากการนำเสนอประเด็นอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกัน เช่น เรื่องชาวบ้านที่เขื่อนราศีไศล มีการเสนอครบทั้ง 4 กลุ่มประเด็น
พื้นที่สาธารณะจึงเป็นที่ ๆ ทำให้เกิดการพบปะ พุดคุย ถกเถียงกันในเรื่องของส่วนรวม เพื่อให้เกิดเป็นความเห็นสาธารณะได้	เนื่องจากเรื่องราวถูกถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์ ทำให้หลายประเด็นเกิดการนำไปต่อยอดในสังคมกว้าง กลายเป็นประเด็นสาธารณะ และสร้างการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในพื้นที่อื่นได้	
สามารถที่จะเอาข้อสรุปที่ได้ไปเสนอต่อรัฐ	ประเด็นที่นำเสนอในนักข่าวพลเมือง หากมีการต่อยอดเป็นประเด็นสาธารณะ จะถูกนำไปขยายการนำเสนอในรายการเวทีสาธารณะ และรายการข่าวอื่นๆ	ประเด็นที่ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม คือ การขอโฉนดชุมชน และการกำหนดเขตปกครองพิเศษทางวัฒนธรรมของชาวกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
โครงสร้างส่วนบนที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง โครงสร้างสังคม การเมืองไปสู่สังคม ประชาธิปไตย	ยังไม่เห็นผลชัดเจน	-
เป็นกระบวนการที่ทำให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจและ จันทามติที่นำไปสู่ การกระทำ	เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อน เพราะเวลาการนำเสนออย่างน้อย	-
ความเท่าเทียมกัน และความพร้อมใน การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นหรือโต้แย้ง แสดงเหตุผลระหว่าง กัน	ยังเป็นการเสนอจากมุมมองของ ชาวบ้าน เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับ กลุ่มคนด้อยโอกาสและไม่เคยมีสิทธิ ในการใช้พื้นที่สื่อกระแสหลัก	ประเด็นกลุ่มประชาธิปไตย/ สิทธิพลเมือง
การสื่อสารผ่านกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ใน 3 มิติ		
กิจกรรม (Work)	เป็นการสร้างกิจกรรมในชุมชน ร่วมกัน เพราะในการบันทึกภาพข่าว การสัมภาษณ์ การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร อาศัยการสร้างกิจกรรม ร่วมกัน	เห็นได้จากการวางโครงเรื่อง ลำดับการนำเสนอในงานข่าว แต่ละตอน จะมีการไป สัมภาษณ์คนในท้องถิ่น มี ภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น ตอน ฤ สงขลาจะเป็นดังมาบ ตาพูด ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ มาบตาพูด จ.ระยองได้ถูก นำมาพูดคุยกันเป็น กรณีศึกษาผ่านเวทีสัมมนาที่ จังหวัดสงขลา ออกอากาศ 28 เม.ย. 52

ประเด็นการวิเคราะห์	เนื้อหาการวิเคราะห์	ตัวอย่าง
ปฏิสัมพันธ์ (Interaction)	เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักข่าว พลเมือง ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่สื่อจาก ทีวีไทย สภาผู้ชมผู้ฟัง รวมถึงกลุ่มคน ดู และผู้เกี่ยวข้อง	เห็นได้จากการจัดโครงการ อบรมนักข่าวพลเมือง
อำนาจ (Power)	เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับ ประชาชนเนื่องจากเรื่องราวของพวกเขาเป็นที่รับรู้ในสังคม และสื่อพร้อม ที่จะนำเสนอความคืบหน้าของการ นำเสนอเรื่องราวอย่างต่อเนื่อง	สิ่งที่นำเสนอผ่านข่าวพลเมือง นั้นปรากฏควบคู่ไปอย่างครบ มิติ คือ เป็นการทำให้เห็นถึง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ คุณค่า ของชุมชนผ่านกลุ่มประเด็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถี วัฒนธรรม ทำให้การเรียกร้อง การจัดการชุมชนของตนเองมี น้ำหนักและทำให้ภาพของ การสื่อสารตามระบอบ ประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ ในฐานะพลเมืองมีความ ชัดเจนขึ้น

5.5 ปัญหา / อุปสรรค

หากวัดความสำเร็จของนักข่าวพลเมืองจากจำนวนชิ้นงาน การเกิดเครือข่ายนักข่าวพลเมืองในภูมิภาคต่างๆ นับตั้งแต่เริ่มโครงการในปี พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน ถือได้ว่ามีความสำเร็จในการทำให้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากภาคประชาชน สามารถดึงกลุ่มคนในพื้นที่ต่างๆ แม้กระทั่งกลุ่มที่ไม่เคยสนใจงานสื่อ เข้ามาร่วมมีบทบาทและตัวตนในพื้นที่สื่อสารสาธารณะได้ แต่หากจะพิจารณาในด้านบทบาทของพื้นที่นักข่าวพลเมืองในทีวีไทย ว่าเป็นการขับเคลื่อนทางการเมือง การนำประเด็นปัญหาเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ยังมีข้อจำกัด เช่น การยึดติดมาตรฐานสื่อกระแสหลัก และความคลุมเครือระหว่างสื่อชาวบ้าน กับนักข่าวที่มาลงพื้นที่

เสาวลี วีรกุล เลขาธิการวิทยุชุมชนบางสะพาน ประจวบคีรีขันธ์ มีความคิดเห็นว่า การที่ทีวีไทยได้อบรมนักข่าวพลเมือง ซึ่งเป็นนิมิตหมายที่ดี เพราะทีวีไทยนับเป็นช่องที่วิเคราะห์หลัก ที่ทุกบ้านเปิดรับชมได้ แต่บางครั้งการเสนอข่าวอยู่ที่ความเป็นชาวบ้าน อยู่ที่มีความบริสุทธิ์ใจ แต่เมื่อทำเข้าไป ก็มีการตีกลับให้แก้บท ถ้าเป็นเช่นนั้น ต่อไป นักข่าวพลเมืองจะกลายเป็นักข่าวกระแสหลัก กลายเป็นต้องสร้างจรรยาบรรณขึ้นมา ขณะที่การให้เกณฑ์ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอาจไม่เกิดขึ้นในสื่อพลเมือง หรือสื่อมวลชนที่เป็นชาวบ้าน เพราะชาวบ้านที่ลุกขึ้นมาทำหน้าที่สื่อ เกิดจากความต้องการสื่อประเด็นความขัดแย้ง จึงต้องการเสนอเรื่องราวของตน เช่น กรณีการต่อต้านโรงไฟฟ้า ชาวบ้านจะไม่สามารถเสนอเรื่องที่เป็นกลาง โดยบอกถึงข้อมูลว่า โรงไฟฟ้าไม่ดีอย่างไร เพราะชาวบ้านในพื้นที่มีธงอยู่แล้วว่าไม่เอาร้อยเปอร์เซ็นต์ (เสาวลี วีรกุล, 2552: สัมภาษณ์) ดังนั้น นักข่าวพลเมืองจึงอาจเป็นเพียงกระบอกเสียงของชาวบ้าน แต่มิใช่นักข่าวที่นำเสนอข่าวอย่างมืออาชีพ และการเสนอในช่วงนักข่าวพลเมืองในทีวีไทยอาจไม่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาเท่าที่ควร แต่เป็นเพียงการเปิดประเด็นเท่านั้น โดยนักข่าวนักข่าวพลเมืองต้องทำงานร่วมกับสื่ออื่นๆ และขับเคลื่อนในพื้นที่ด้วย จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการและตัวแทนนักข่าวพลเมืองพบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ อาทิ

1) กระบวนการทำงานข่าว ชาวบ้านหวังว่าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แต่ที่ผ่านมามีไม่ถูกเพราะคนในชุมชนแก้ไขไม่ได้ เมื่อนักข่าวพลเมืองทำงาน ก็จะพยายามหาทางแก้ปัญหา ซึ่งการเชื่อมข้อมูลเข้ากับเจ้าของเรื่อง ทำให้เห็นว่า เรื่องเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ แต่เรื่องดังกล่าวไม่ถูกขับเคลื่อนต่อ

2) นักข่าวพลเมืองมิใช่นักข่าวมืออาชีพ แต่พยายามทำเป็นมืออาชีพ ทำให้เรื่องที่น่าสนใจยังเป็นมุมมองของนักข่าวอาชีพ การลำดับเรื่องราว หรือ ความคาดหวังในผลงาน เช่นงานในช่วงแรก เจ้าหน้าที่กองบรรณาธิการข่าวทีวีไทยหลายคน ยังไม่สนับสนุนให้นำข่าวพลเมืองมาออกอากาศ เพราะไม่เห็นด้วยที่มีการใช้ภาษาถิ่น หรือคุณภาพของภาพที่ถ่ายมายังไม่ดีพอ

3) ในช่วงหนึ่งปีแรก มีทีมข่าวพลเมืองทำงาน 4 คน ทำงานทั่วประเทศ ทั้งการประสานงานทำรายการข่าว การลงพื้นที่ทำข่าว การอบรมข่าวพลเมือง การประสานงานกับองค์กรทีวีไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาวัฒนธรรมองค์กร รวมถึงการประสานงานร่วมกับนักข่าวเฉพาะกิจ หรือ สตรีเกอร์ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ

4) ความเข้าใจผิดของชาวบ้าน ว่าการจะถูกนำเสนอประเด็นข่าวต้องมาจากการเคลื่อนไหวต่อต้าน เช่น การเดินขบวนประท้วง

5) ในช่วงหนึ่งปีแรก งานข่าวพลเมืองที่ออกทุกวัน วันละ 3 นาที ยังเป็นพื้นที่เฉพาะอยู่ และยังไม่ได้แทรกอยู่ในพื้นที่ข่าวหลักของแต่ละวัน ทำให้เกิดความแปลกแยก แต่ในระยะหลังมีการเพิ่มพื้นที่ข่าวและให้ความสำคัญมากขึ้น

6) ประเด็นที่อ่อนไหว ที่ทีมข่าวมีอาชีพลงไปตามข่าวต่อ ทำให้การนำเสนอข่าวเป็นมุมมองของนักข่าวอาชีพ หรือจากคนเมือง เรื่องที่เป็นการเรียนรู้ใหม่ เช่น เรื่องโบสถ์คริสต์ ทำได้ไม่ดี

ระยะเวลาการนำเสนอในช่วงหนึ่งปีแรก 3 ถึง 4 นาทีต่อวัน ต่อหนึ่งรายงานข่าวสั้น ยังคงเป็นข้อจำกัดของความหมายของการใช้พื้นที่สาธารณะ เพราะเวลาดังกล่าวเมื่อเทียบกับเวลาออกอากาศทั้งหมด เฉพาะช่วงเวลาของการนำเสนอข่าว หรือรายการข่าว เป็นจำนวนไม่ถึงร้อยละ 1 และช่วงเวลาออกอากาศในรายการที่นี้ทีวีไทย เป็นเวลาที่ชาวบ้าน หรือคนต่างจังหวัดส่วนใหญ่เข้านอนแล้ว ซึ่งจากการสอบถามชาวบ้านที่ได้ติดตามดูรายการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีการนำเสนอข่าวพลเมืองในช่วงเวลาข่าวค่ำซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์คนดูมากที่สุดเป็นเวลาออกอากาศหลักของสถานี (prime time) และจะมีผลต่อคนดู และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า อย่างไรก็ตามหลังการออกอากาศเป็นเวลาหนึ่งปี ประเด็นการขยายและเวลา และช่วงเวลาออกอากาศ ได้มีการพูดคุยในกองบรรณาธิการข่าวพลเมืองและที่ประชุมข่าวทีวีไทย รวมถึงระดับกรรมการนโยบาย เนื่องจากได้รับผลตอบรับที่ดีจากกลุ่มคนดูและสังคม มีการพูดถึงวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์จากสื่อแขนงต่างๆถึงการนำเสนอข่าวในมิติใหม่ และการเปิดพื้นที่สื่อสำหรับประชาชน และทำให้ในปีที่สองและสามของทีวีไทย มีการเพิ่มช่วงเวลาในการออกอากาศในช่วงข่าวเช้า ข่าวเที่ยงและข่าวค่ำ และให้นักข่าวพลเมืองมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นข่าวผ่านรายการทีวีไทยสุดสัปดาห์ ซึ่งเป็นรายการข่าวที่นำเสนอเรื่องราวจากชุมชนท้องถิ่นต่างๆทั่วประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคของนักข่าวพลเมืองดังกล่าว สะท้อนว่า บทบาทของพื้นที่ข่าวพลเมืองคือการเปิดประเด็นทางการเมืองเท่านั้น ประภาส ปิ่นตบแต่ง ให้ความเห็นในฐานะนักข่าวพลเมืองคนหนึ่งว่า ข้อจำกัดของนักข่าวพลเมือง เปรียบได้กับหนังสือพิมพ์ เป็นข่าวหน้าใน เป็นข่าวเล็กๆที่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หลายครั้งที่ออกข่าวแต่นักการเมืองก็ไม่ตัดสินใจ แต่พอไปชุมนุมกับเครือข่ายมีแรงกดดันมากกว่า แต่นี่ก็เป็นแรงเสริม ทำหน้าที่ได้ในระดับหนึ่ง แต่จะขนาดกดดันให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนั้นไม่พอ แต่นักข่าวพลเมืองก็ไม่จำเป็นต้องเรียกร้องขนาดนั้น (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552: สัมภาษณ์) ด้วยเหตุนี้ นักข่าวพลเมืองจึงทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารในการสื่อสาร แต่กองบรรณาธิการข่าวพลเมืองของทีวีไทย เป็นผู้ตัดสินใจเลือกเสนอประเด็น และสานต่อ

เพื่อนำประเด็นไปขยายผลในการติดตามการแก้ไขปัญหา ซึ่งทำได้ต่อเนื่องในรายการอื่นๆ อาทิ รายการเวทีสาธารณะ เพื่อเปิดเป็นพื้นที่รับฟังความเห็นอย่างรอบด้าน หรือในช่วงรายการข่าวของทีวีไทย ให้ทีมบรรณาธิการข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ ได้ตามเรื่องต่อ เพื่อให้ทีวีไทยในภาพรวมมีบทบาทในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองได้

ชูวิธ ฤกษ์ศิริสุข บรรณาธิการเว็บไซต์ประชาไท มีความเห็นต่อการเปิดพื้นที่สาธารณะในสื่อทางเลือก หรือสื่อชุมชนประเภทต่างๆ ทั้งการเกิดสื่อพลเมือง วิทย์ชุมชน บล็อกเกอร์ กำลังลดทอนพลังของสื่อกระแสหลัก ทำลายความคิดความเชื่อเดิมที่ไม่หลากหลาย ความหลากหลายที่เกิดขึ้นในโลกและสื่อใหม่ได้ทำลายความเชื่อกระแสหลัก ทำลายวาทกรรมที่ผูกขาด ความคิดชุดเดียว รัฐเดียว อุดมคติเดียว ซึ่งสุดท้ายเชื่อว่า มนุษย์จะเรียนรู้ที่จะอยู่ท่ามกลางความหลากหลาย จนเชื่อว่าไม่มีอะไรจริงแท้แน่นอน ซึ่งนั่นอาจจะทำให้เกิดสันติ แต่การที่มุมมองต่างๆ ยังไม่ได้รับการยอมรับ เพราะสื่อชุมชนเองยังมุ่งสู่กระแสหลักมากเกินไป เช่น ประเด็นความขัดแย้งระหว่างรัฐและประชาชนยังคงมุ่งเน้นการแก้ปัญหาจากส่วนกลาง ในระดับนโยบาย (ชูวิธ ฤกษ์ศิริสุข, 2552: สัมภาษณ์) กลายเป็นว่าหน่วยงานระดับท้องถิ่น หรือพลังของชาวบ้านไม่มีอำนาจในการกระทำการสิ่งใด แม้กระทั่งการตัดสินใจในทรัพยากร หรือเรื่องของวิถีชีวิตชุมชนของตน ดังนั้น ปัญหาอุปสรรคของสื่อชุมชน สื่อชาวบ้านจึงเป็นปัญหาเช่นเดียวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การกระจุกตัวของอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง

นอกจากนี้ การทำงานข่าวพลเมืองต้องการพื้นที่การนำเสนอมากขึ้นในทีวีไทย แต่ทำไม่ได้เกิดจากปัญหาด้านการผลิต บุคลากร และการยอมรับในองค์กร การนำเสนอประเด็นข่าวของนักข่าวพลเมืองในกองบรรณาธิการข่าวหลัก เป็นการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ข่าวกับข่าวประเภทอื่นๆ ซึ่งในที่ประชุมมีการโหวตรับฟังความเห็นจากบรรณาธิการข่าวกลุ่มต่างๆ กันไป การอนุมัติที่ผลิตไปทำรายการหรือทำข่าว หรือแม้แต่ การที่นักข่าวหลัก ไม่สามารถตามประเด็นข่าวได้ละเอียด หรือใช้ภาษาข่าวว่าดีใจที่ยังไม่แตก และมีความคาดหวังว่าคนในพื้นที่เล่าเรื่องได้ดีกว่า หรือประเด็นย่อยเกินกว่าที่นักข่าวหลักจะตามต่อ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการมีนักข่าวพลเมืองเพื่อแบ่งเบาภาระของนักข่าวอาชีพ และเป็นการเพิ่มชิ้นงานที่จะมาออกอากาศในพื้นที่ข่าวสาธารณะ ตลอดจนแนวทางปรับปรุงการอบรมพัฒนานักข่าวพลเมืองและการต่อยอดผลงานข่าวพลเมืองต่อไปในอนาคต

5.6 บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์รายการนักข่าวพลเมือง พบว่า รายการนักข่าวพลเมืองมีการดำเนินการตามเป้าหมายของรายการ คือการเปิดพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่สำหรับประชาชนในการนำเสนอเรื่องราวผ่านสื่อสาธารณะ ทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจในรายการมีความโดดเด่นในการนำเสนอปัญหาความขัดแย้งในชุมชน, การจัดการทรัพยากรท้องถิ่น, วิถีวัฒนธรรม, และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งล้วนเป็นข่าวของชาวบ้าน กลุ่มคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ เด็กด้อยโอกาส และกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งการพิจารณาประเด็นที่น่าสนใจในรายการนักข่าวพลเมืองในระยะเวลาการออกอากาศ 2 ปีแรก พบว่า เป็นการเสนอประเด็นของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายและโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐ หรือการประกอบกิจการของภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การนำเสนอข่าวในพื้นที่ของนักข่าวพลเมืองเป็นลักษณะของการเลือกข้างทางการเมือง(Partiality) ในการเสนอข่าวและข้อมูลของผู้ถูกระทำ หรือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ผู้เสียผลประโยชน์ และไม่เป็นไปตามกรอบแนวคิดพื้นที่สาธารณะทางการเมืองที่ต้องเป็นพื้นที่ที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนเพื่อใช้เหตุผลสร้างฉันทามติหรือข้อเสนอร่วมกันเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบาย (Habermas, 1989: 197)

อย่างไรก็ตามมุมมองของความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคของนักข่าวพลเมืองนั้นมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. **กองบรรณาธิการทีวีไทย** มีความเห็นร่วมกันว่า งานข่าวพลเมืองเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ให้แก่ชาวบ้าน เป็นการเปิดช่องทางการสื่อสารทางการเมือง และส่งเสริมการมีส่วนร่วม แม้จะมีข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรคในด้านการผลิต ทำให้ผลงานไม่ได้คุณภาพเท่ากับมืออาชีพ แต่ได้อารมณ์ความรู้สึกว่าเป็นผลงานจากชาวบ้าน โดยเฉพาะการใช้ภาษาถิ่นในการนำเสนอ ทำให้ผู้ชมผู้ฟังรู้จัก เข้าถึงตัวตนของผู้คนเหล่านั้น ในมุมมองของประชาธิปไตย คือการยอมรับสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารอย่างเท่าเทียมกัน และสร้างแรงกระเพื่อมให้ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ สนใจเข้าร่วมโครงการอบรมนักข่าวพลเมือง และขยายความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นกลุ่มโรงเรียน นิสิต นักศึกษา ให้มีโอกาสเสนอผลงานของตนเองมากขึ้น

สิ่งที่เกิดในนักข่าวพลเมืองประการสำคัญ คือ การสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลสะท้อนกลับไปยังสื่อทีวีอื่นๆ ให้ปรับวิธีการนำเสนอโดยการให้ผู้ชมผู้ฟังกลายเป็นผู้ส่งสาร ทำให้โครงการการสื่อสารเป็นสองทาง และมีผลต่อการกำหนดประเด็นการนำเสนอเป็นไปตามความต้องการของผู้ชมผู้ฟังมากขึ้น ลักษณะนำเสนอประเด็นของนักข่าวพลเมืองหรือการนำเสนอข่าว หรือความขัดแย้งโดยอารมณ์บวกต่อชุมชน กล่าวคือเมื่อชุมชนมีเรื่องเดือดร้อน จะมีการ

นำเสนอประเด็นความเดือดร้อนนั้น ควบคู่ไปกับภาพวิถีชีวิตชุมชนในมิติต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งจะเน้นว่าสิ่งเหล่านี้กำลังจะเลือนหายไป ซึ่งเป็นการสร้างอารมณ์ร่วมให้ผู้ชมผู้ฟังให้เกิดการคล้อยตาม ขณะที่การนำเสนอเรื่องจากมุมมองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีน้อย ซึ่งในด้านหนึ่งอาจเป็นเพราะพื้นที่ข่าวพลเมือง ต้องการกันไว้สำหรับนักข่าวพลเมืองนำเสนอเรื่องราวของตัวเอง ขณะที่การนำเสนอข่าวในเชิงลึก หรือการสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหาเป็นหน้าที่ของรายการข่าวอื่นๆ เช่น เวทีสาธารณะที่จะต้องนำไปขยายผลต่อ

2. นักข่าวพลเมืองในพื้นที่ มีความสนใจและตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมและมีโอกาสในการเสนอเรื่องราวในสื่อโทรทัศน์ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องยากที่จะมีโอกาสในการปรากฏตัว หรือมีเรื่องราวของชุมชนของตัวเองไปปรากฏผ่านจอโทรทัศน์ และกลุ่มชาวบ้านที่เคยเลือกการเรียกร้องปัญหาด้วยวิธีการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกความสนใจของสังคมหันมาสนใจการผลิตข่าวเพื่อออกอากาศในรายการข่าวของทีวีไทย อย่างไรก็ตามการที่นักข่าวพลเมืองที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการทำข่าว ทำให้บุคลากรจากทีวีไทยยังต้องลงพื้นที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ช่วยกำหนดประเด็นข่าวและควบคุมกระบวนการผลิต และทำให้บทบาทของนักข่าวอาชีพในพื้นที่ (Stringer) หันมานำเสนอข่าวในฐานะนักข่าวพลเมืองด้วย ทำให้มาตรฐานของงานข่าวพลเมืองไม่เท่ากัน และการที่ทีวีไทยเน้นเสนอประเด็นข่าวของชาวบ้านสำหรับพื้นที่รายการข่าวอื่นๆ ด้วย ทำให้เนื้อหาของนักข่าวพลเมืองมีความคล้ายคลึงกับประเด็นของข่าวท้องถิ่นข่าวภูมิภาคที่มีการนำเสนอในทีวีไทย เพียงแต่ให้นักข่าวพลเมืองเป็นผู้ดำเนินเรื่องแทนการเล่าหรืออ่านข่าวจากผู้ประกาศข่าวของสถานี

3. ในมุมมองจากผู้ประเมินภายนอก ซึ่งรวมถึงนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน กลับมองว่าการที่กองบรรณาธิการทีวีไทยเป็นผู้กำหนดประเด็นว่าให้พื้นที่ในรายการเป็นพื้นที่สำหรับกลุ่มคนระดับชาวบ้าน หรือรากหญ้า เป็นกลุ่มคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ เด็กด้อยโอกาส และกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการกำหนดไว้ตั้งแต่ต้นถึงกรอบการนำเสนอประเด็นและเนื้อหาในรายการว่าต้องเป็นเรื่องราวของกลุ่มชาวบ้านเป็นหลัก ซึ่งแม้ว่าจะมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเสนอเรื่องราวหรือประเด็นเข้ามายังรายการ แต่การที่กองบรรณาธิการเป็นผู้เลือกชุมชน และเลือกประเด็นที่จะนำเสนอในรายการ ทำให้ลักษณะของการผลิตรายการเป็นไปตามแนวคิดการกำหนดวาระ (Agenda Setting) นอกจากนี้ การที่กองบรรณาธิการรายการมีวิธีการแสวงหาประเด็นข่าวจากปรากฏการณ์ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาสังคม-วัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยได้ประเด็นข่าวส่วนใหญ่มาจากกลุ่ม NGO

และ CBO (community based organization) แล้วนำมาคัดเลือก (select) แล้วจึงได้วาระข่าวเรื่องใด ทำให้ลักษณะการทำงานจึงอาจจะไม่แตกต่างจากกระบวนการทำข่าวท้องถิ่นของสถานีโทรทัศน์กระแสหลักอื่น ๆ การมีนักข่าวพลเมืองในช่วงสองปีแรก และการขยายพื้นที่การนำเสนอข่าวพลเมือง ตลอดจนโครงการอบรมนักข่าวพลเมืองทั่วประเทศ และนักข่าวพลเมืองที่ได้ร่วมงานกับทีวีไทยส่วนหนึ่งเป็นเครือข่ายของกลุ่มองค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร (NGOs) และมาจากเครือข่ายสำนักข่าวชาวบ้าน ที่ น.ส. ณาตยา แว่ววิรุคูปต์ บรรณาธิการข่าวและ นายสมเกียรติ จันทรสีมา หัวหน้าข่าวพลเมือง เคยร่วมงานด้วยกันมาก่อนที่จะเริ่มงานที่ทีวีไทย ทำให้ภาพของรายการนักข่าวพลเมือง ตลอดจนทีวีไทยกลายเป็นทีวีสำหรับกลุ่มคนระดับรากหญ้ามากขึ้น เพราะประเด็นข่าวหลายประเด็นมีการขยายการนำเสนอไปยังรายการเวทีสาธารณะ และรายการเปลี่ยนประเทศไทย (ในช่วงปีที่สองและสามของทีวีไทย)

จากมุมมองของกองบรรณาธิการ, นักข่าวพลเมือง, และผู้ประเมินภายนอก จะเห็นได้ว่ามีข้อคิดเห็นต่อความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคของนักข่าวพลเมืองที่แตกต่างกัน และสะท้อนว่านักข่าวพลเมืองประสบความสำเร็จในการเปิดพื้นที่ข่าวสำหรับชาวบ้านและกลุ่มคนด้อยโอกาสคนชายขอบ กลุ่มชาติพันธุ์ แต่การวางเป้าหมายให้พื้นที่ของนักข่าวพลเมืองทำหน้าที่ส่งเสริมผลักดันพื้นที่สาธารณะทางการเมืองแห่งใหม่ของชาวบ้านให้เกิดขึ้นยังไม่ประสบความสำเร็จ เพราะข้อจำกัดของชาวบ้าน กระบวนการผลิตของสื่อ และมุมมองของนักข่าวอาชีพที่วางมาตรฐานของข่าวชาวบ้านสูงเกินจริง และประการสำคัญคือ การวางกรอบกระบวนการผลิตของสื่อมวลชนที่เป็นผู้กำหนดประเด็น และพิจารณาตัดสินใจเลือกตัวแสดงในงานข่าวและเนื้อหาสำหรับออกอากาศ ซึ่งการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดพื้นที่สาธารณะ สรุปได้ว่า การที่ทีมผลิตรายการยังเข้าไปช่วยในการกำหนดประเด็นการนำเสนอ มีส่วนในการวางกรอบเค้าโครงเรื่อง หรือเป็นผู้เลือกกว่าประเด็นใดสามารถนำเสนอในรายการได้บ้าง ทำให้พื้นที่ข่าวพลเมือง ยังไม่ใช่พื้นที่สาธารณะทางการเมือง ซึ่งหากกองบรรณาธิการผู้ผลิตรายการของทีวีไทยเปลี่ยนมุมมอง หรือ เพิ่มบุคลากรในการเร่งประชาสัมพันธ์และอบรมชาวบ้านในพื้นที่ต่างๆ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมให้ชาวบ้านและชุมชนมีบทบาทเป็นกองบรรณาธิการด้วยตัวเอง ตั้งแต่การกำหนดประเด็น กำหนดวาระหรือเวลาในการเสนอเรื่องราว ก็จะทำให้ทิศทางของนักข่าวพลเมืองดำเนินไปสู่การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในฐานะพลเมืองที่มีคุณภาพ และเป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จของนักข่าวพลเมืองในฐานะเป็นบทบาทหนึ่งของทีวีไทยในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองต่อไป